

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါ

ကစါကလိဖဲသီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါပု

ခိဖိပယါကလုာ်ဒိဉ်စိသနူအတါဆိဉ်တံါမနာ၊ ဆိဉ်ဘံဉ်ဆိဉ်ဘာကညီပုထူလံဖိဒီး တံါဟဲ နှံလီအိဉ်တုာ်အိဉ်ကလီကွံာ် နူဆာဉ်တံါအိဉ်ယာတဘျးစိတဘျးယဉ်ဖဲတီအူကီာ်ရုဉ်အယံ၊ ကညီ အဖုဉ်အထာ (၈) ဖုလအအိဉ်ဆိးဖဲတီအူကီာ်ရုဉ်သ့ဉ်တဖဉ် ရိဉ်ဖိဉ်ထီဉ်သးဒီး ဟံဖိဉ်မသကိးတံါတ ပုထူ လာတံါဒီးသဒါကုာ်အဝဲသ့ဉ်လုာ်လံထူသနူဒီးတံါဆဲးတံါလးခွဲးယာ်သ့ဉ်တဖဉ်အဂီာ်န့ဉ်လီ။

စးထီဉ်လကီာ်ပယါပဒိဉ်အပတံါပြးအစိတဖဉ်အစိအတံါလုာ်ဘာပုလထံကီာ်တံါဘျးသဲ စးခိဉ်သ့ဉ်၊ ၂၀၀၈ တံါဘျးသဲစးခိဉ်သ့ဉ်တအိဉ်ဆာထာဉ်ဒီးဟ့ဉ်တံါအုဉ်ကီာ်လအဖိးမံလိာ်သးဒီးပ ဝဲပုထူလံဖိဒီးကလုာ်တဖဉ်အဂီာ်ဘဉ်. တကးဘဉ် ကီာ်ပယါပဒိဉ်ထုးထီဉ်ရလီစ့ကိးဝဲဟီဉ် ခိဉ်ကပံာ်တံါသိဉ်တံါသီတံါဘျးကျဲသနူတဖဉ်စ့ကိး မ့တံါလီဘဉ်ယိဉ်လပုထူလံဖိအဟီဉ်ခိဉ်က ပံာ်တံါစုလီခိဉ်ခိဉ်၊ သ့ဉ်ဒိဉ်ဝဲဉ်ပု၊ ဒီးထံကျိထံကွာ်အဂီာ်န့ဉ်လီ။ ဒ်န့ဉ်အသိးခိဖိလုာ်ကျဲဝဲကွာ် တံါကုဉ်လဲမကသ့ဉ်လတကွီဉ်ဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အယံ၊ တီအူကီာ်ရုဉ်လအယံလထုးတီဒီးနူဆာဉ် ဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖဲခိဉ်ဒီးတံါအိဉ်ယာအံ၊ ကထီဉ်ကုာ်တံါလုာ်လုာ်လီအလီအကျဲဒီးမတံာ်တဝဲဒ်လီ ကဝီကညီပုထူလံဖိသ့ဉ်တဖဉ်အတံါဘဲဘူးလိာ်အသးဒီးအနူဆာဉ်ခိဉ်ယာန့ဉ်လီ။

လာတံါဝံာ်ထီဉ်ခိဉ်ခိဉ်ဆာကုာ်တံါတံါဒ်အံသ့ဉ်တဖဉ်အဂီာ်၊ တီအူကီာ်ရုဉ်ခိဉ်နာ်သ့ဉ်တ ဖဉ်ဂဲလိာ်ဟူးဂဲတံါလံလာတံါဒုးလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်ကုာ်တံါပဆာရဲဉ်ကျဲသ့ဉ်ပုအတံါရဲဉ်တံါကျဲသ့ဉ် တဖဉ်န့ဉ်လီ။ ဖဲ ၂၀၁၉ နံဉ်အတံါပုန့ဉ်၊ လီာ်ကဝီပုတတခိဉ်နာ်ဒီးဖုဖိသဝီဖိသ့ဉ်တဖဉ် ဟံလီအ သးကျဲမဆုလာတံါကဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါ ဒ်သိးတံါကဒီးသဒါကုာ်ပုထူလံဖိ ဒီးကလုာ်အတံါခွဲးတံါယာ်လအတံါအိဉ်မုခါဆုညါအဂီာ်န့ဉ်လီ။ အဝဲသ့ဉ်အတံါထံဉ်စိဘဉ်ထွဲ ဒီးကရါအံတခိမ့ာ်ဝဲ ပုတတတံါတီခိဉ်ရိဉ်မဲလာတံါကဟုကယာ်ရဲဉ်သဲကတံါတံါရဲဉ်တံါကျဲဒီးတံါ ပတံါပြးလအဟံးန့ဉ်ခိဉ်တယာ်လာလုာ်လံထူသနူဒီးတံါဆဲးတံါလး တံါန့ဉ်သါလအမ့ာ်တံါဂ့ါအခိဉ် သ့ဉ် လပုထူလံဖိထုဉ်ထာဒ်အံသ့ဉ်တဖဉ်အဂီာ်န့ဉ်လီ။

တံါဂ့ါခိဉ်တီတဖဉ်

- သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါ...၁
- တံါကဟုကယာ်ရဲဉ်သဲကတံါကုာ်မုခါကလုာ် ခိဖိတံါမဖျါထီဉ်ဒီးဟံးယာ်ပယာ်ကုာ်ဆဲးတံါလ...၂
- ဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖဲခိဉ်. တံါအိဉ်မုအိဉ်ဂဲလအလပုဒီးအခိပညီ...၃
- တံါစုာ်တံါနာ်ဒီးဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်တံါအိဉ်ဘဲဘူးလိာ်သးယိာ်ယိာ်...၇
- ခါဆုညါတံါဟူးတံါဂဲကမ့ာ်တံါမနုးသ့ဉ်တဖဉ်လဲဉ်...၈
- တံါထံဉ်စိတခါလအဘဉ်ဆာဘဉ်ကတံါ...၂

ပွဲ၊ ဂီ၊ ခိတ်ဒီးတီအူကီရ်ဂျ်ဟိတ်ခိတ်မဲတ်ဖဲးခိတ်တၢ်အိတ်ဖျါလၢသီသံဉ်ခိတ်ကွၢ်သီတကဟ

တၢ်ကဟကယၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤတၢ်မူအါကလုာ်ခိဖျါတၢ်မၤဖျါထီၣ်ဒီးဟံးဃာ်ဟၤဃာ်က့ၤတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ

သီသံဉ်တီအူပျၢထူလံၤဖိကရၢ်အတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်တခီမ့ၢ်ဒ်သိး တၢ်ကသုၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲတတီၤလၢပျၢထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကသ့ဟံးဃာ်ဟၤဃာ် ဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤက့ၤအဝဲသ့ၣ်လုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးတကတီၢ်သီ ဟဆုၣ်ရဲၣ်ကျဲၤက့ၤအဝဲသ့ၣ်ဟိတ်ခိတ်ကပံာ်, ခိတ်ယၢၤန့ဆၢၣ်ဒီးတၢ်မူအါကလုာ်တၢ်အိတ်ယၢၤ နီယုာ်ကတၢ်မၤကျဲအသိးကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲၤထီၣ်က့ၤတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်ဒ်အံၤအဂီၢ်, သီသံဉ်တီအူပျၢထူလံၤဖိကရၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤခိတ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

၁. မၤမူမၤဂဲၤထီၣ်ဒီးဒီသၢက့ၤပျၢထူလံၤဖိလၢအအိတ်ဆိးဖဲတီအူကီရ်ဂျ်သ့ၣ်တဖၣ်အလုာ်လၢထူသန့, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်

၂. မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤပျၢထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ပတၢ်ပြးဒီးတၢ်ဟဆုၣ်ရဲၣ်ကျဲၤက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဟိတ်ခိတ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိတ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်

၃. ဟံးဃာ်ဟၤဃာ်က့ၤတၢ်မူဆဲးလၢ (ပျၢကညီအတၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီးန့ဆၢၣ်ခိတ်ယၢၤ) အါကလုာ်လၢအအိတ်ဖဲသီသံဉ်တီအူပျၢထူလံၤဖိကရၢ်ပူၤ နီသိးန့ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်ကံၢ်စီလၢပျဲၤဒီတခါကလဲၤတရံးအသးကွၢ်ကွၢ် ဒီးကဲဘျုးကဲဖျိၣ်လၢပျၢတစါအံၤယုာ်ဒီး ဖိလံၤလၢခံတစါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်

၄. ကမၤစၢၤက့ၤပျၢထူလံၤဖိလၢအအိတ်ဆိးဖဲသီသံဉ်တီအူပျၢထူလံၤဖိကရၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကမၤတၢ်ဆၢတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒ်ပဲယုာ်ကတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သွန်ပွားထူလံလောအအိပ်ပဲသီသံတီအူပူထူလံဖိကရားပူ

ဟိန်ခိန်မံခံးခိန်, တၢ်အိန်မူအိန်ဂဲလၢအလၢပွဲဒီးအခိပညီ

သီသံတီအူပူထူလံဖိကရားအံၤ အိန်လၢအိန်ပွဲဒီးကညီတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါအလီၢ်အကျဲဒီးတၢ်မူအါကလုာ်သွန်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. နပစံးတၢ်အသိး ကစၢ်ကလိၣ်အမ့ၢ်သီသံတီပျီဂီၤခိန်, ပွဲဟံၣ်ခိန် (နီၢ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစၢ်), ကံကူခိန်, ထံရူခိန်, ဗံၣ်ယုဒီပျဲပူတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသွန်ပွၢ်, ဖံသုခိန်, ဘီမုၢ်ခိန်, လိၤစမိၣ်ခိန်, လူထီခိန်, သဲးကူခိန်ဒီးပနၢ်စိခိန်သွန်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်စံၣ်

စါတဲစါအလီၢ်အကျဲသွန်တဖၣ်လၢကညီပူထူလံဖိသွန်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. နတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်ပနီၣ်ဒီးတၢ်အရူဒိၣ်တခါအသိး, လဲလိာ်, ကဲလိာ်, ဒီးဘဲသီလိာ်ကျိသွန်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ထံကျိထံကွၢ်သွန်တဖၣ်လၢအဟဲယုၤလီၤလၢကရၢ်ပူအံၤန့ၢ်လီၤ. တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒ်အမ့ၢ်ဘီၣ်သိၣ်, တၢ်ဘီနၢၤ, မဲးတဲးလဲးမံၤ, ကျိမံၤ, ပနၢ်မံၤ, တၢ်ဟံပဇဲ, ထီၣ်အကလုာ်ကလုာ်သွန်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အီၤဖဲတီအူကီၢ်ရၣ်ပူန့ၢ်လီၤ.

ထီၣ်ပုၤလၢတၢ်ထံၣ်န့ၢ်အီၤဖဲပံၣ်ယုဒီပျဲပူတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသွန်ပွၢ်. သီသံတီအူကညီပူထူလံဖိကရား

သၣ်မံပဟီၤမံလၢတၢ်ထံၣ်န့ၢ်အီၤဖဲပံၣ်ယုဒီပျဲပူတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသွန်ပွၢ်. သီသံတီအူကညီပူထူလံဖိကရား

ကညီပုထူလံဖိလမိန့်ပုကီဒီးအမိထီနီ

ကညီပုထူလံဖိလမိန့်ပုကီဒီးအကျိန်

ကညီပုထူလံဖိလမိန့်အစဉ်ဆိးဖဲသိသံဉ် တီအူပုထူလံဖိကရုာ်ပုသုဉ်တဖဉ် ဟ်ကဖာလသးဒိဉ်မးလအဝဲသုဉ်စိဉ်မူစိဉ်ဂဲ ဒီးဟံးယာ်ဟယာ်ဘဉ်ဒီးအလုာ်လုာ်ထုသနူဒီးတါဆဲးတါလသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. တါဆဲးတါလဒီးတါဘူဉ်တါဘါတါမလုာ်လုာ်သုဉ်တဖဉ် မ့တါအရူဒိဉ်နီဉ် မးလကညီပုထူလံဖိအဒုဉ်အထာ န်အမ့ကညီဝါ, ကဲဘါ, ပကူ, ပကူမိန့်ပု, ပကူတလပု (စါလါပု), မိပု ဘဲ, ဒီးကယီလအစဉ်ဆိးဖဲသိသံဉ်တီအူပုထူလံဖိသုဉ်တဖဉ်အဂီဉ်န့ဉ်လီၤ. န်တါယုသုဉ်ညါဒီးတါမနီဉ်မယါတခါအစပဉ်ဖျါဝဲအသိး, ထဲဒုဉ်လသိသံဉ်တီအူ

ပုထူလံဖိကရုာ်အပုလီဆီဒုဉ်တါ ထီတထုဉ်ကီဆဉ်ဟီဉ်ကဝါ ကျိဉ်အနီဉ်ဂံဉ်နီဉ်ဒူး လတါထာန့ဉ် စရီတဖဉ်အိဉ်ဝဲ (၁၂၆) ဒုဒီးမ့မ့မိထီနီအိဉ်ဝဲဒုဉ် (၁၀) ဒုန့ဉ်လီၤ. လန့ဉ်အမဲဉ်ညါ, ဟီဉ်ကဝါတါလီတါကျဲအါတါဖဲသိသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်ပုသုဉ်တဖဉ်အဲဘဉ်တါပဆုရဲဉ်ကျဲအီဒ်မိလုာ်ပုလါကီတါမကျဲသနူအိဉ်ဝဲအသိး, ဒီးတါပတါပြဲဒီးတါမတါဆာတ်အကွါအဂီသုဉ်တဖဉ်အိဉ်ဝဲဘူးထီယာ်အသးလပုတဝါအတါပလုာ်ပဉ်ပုတမံဉ်ဒီးတါကဟုကယာ်ရဲဉ်သဲကတီကျဲန့ဆဉ်တါအိဉ်ယါအဖီခိဉ်န့ဉ်လီၤ.

ကညီပုထူလံဖိမိန့်ပုကီ ဒီးသကိးတါဂီဒီးအဝဲသုဉ်အကျိဉ်ဒီးမိထီနီ

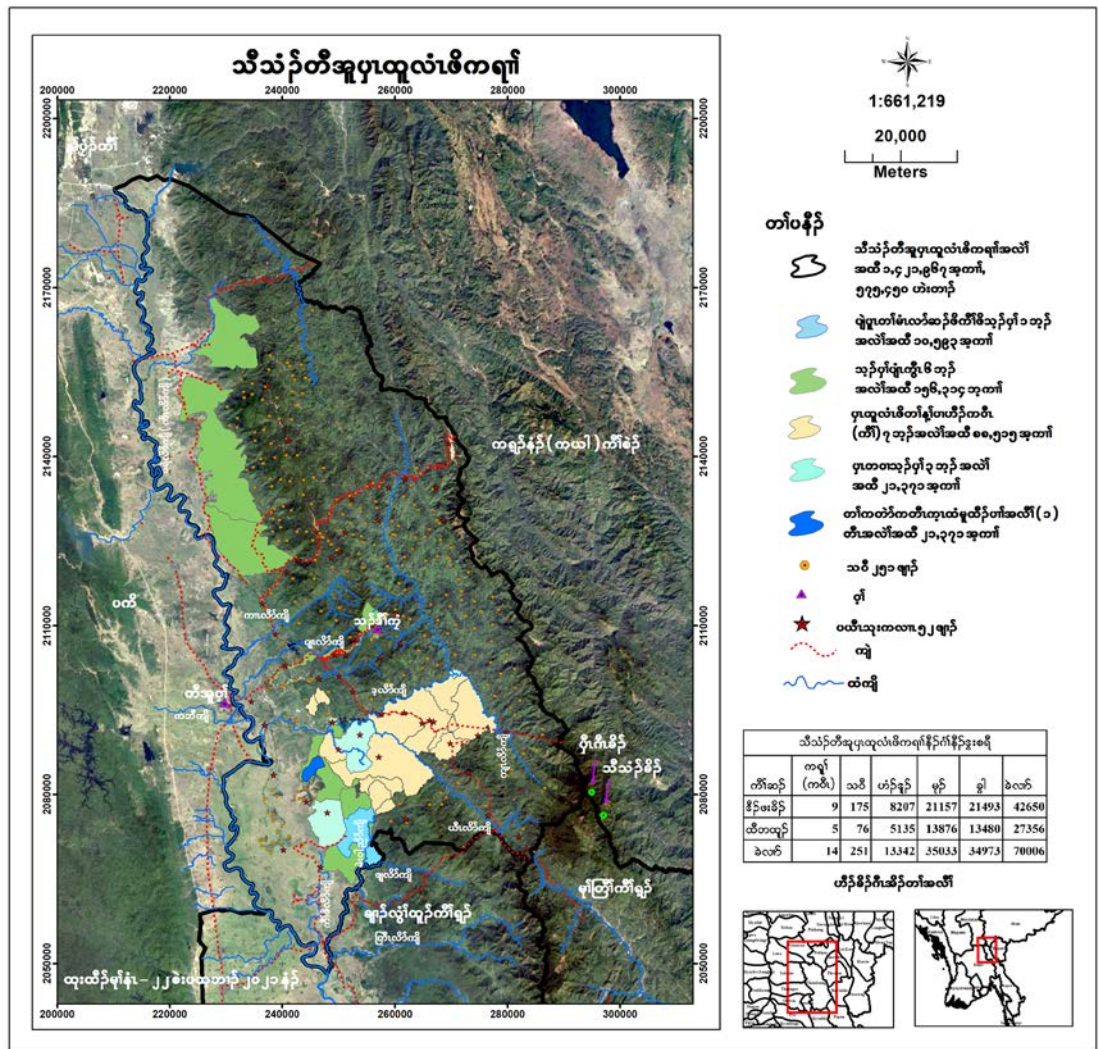
ကလေးကညီထူလံးဖိဒီးတၢ်ကတၢ်သးတဖၣ်, တၢ်ဂီၤ-ကလေး Affair

ကဲဘါကညီထူလံဖိတံဒုတံအုတံဆဲးတလး, တံဂီ-ကဲဘါ Affair

တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်တၢ်အိၣ်စဲဘူးလိာ်သးယိာ်ယိာ်

သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲကညီကီၢ်စဲၣ်မုၢ်န့ၣ်ကလံၤဖိး, အိၣ်စဲဘူးလိာ်အသးဒီးပကိကီၢ်ခိၣ်မုၢ်န့ၣ်တကယ, ကရၢၢ်နံၣ်ကီၢ်ဖဲမုၢ်ထီၣ်ကလံၤဖိး ဒီးယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဖဲမုၢ်ထီၣ်တကယန့ၣ်လီၤ. နီၤယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အသး, သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ်အကွၢ်ပဲၤခဲလၢ်အိၣ် (၁,၄၂၁,၉၆၇ အ့ၣ်ကၢၢ် မ့တမ့ၢ် ၅၇၅,၄၅၀ ဟဲးထၢၣ် မ့တမ့ၢ် ၅,၇၅၄ စက္ကယါကံလိမံထၢၣ်) လၢကညီထူလံၤပုၤတတၢ မ့တမ့ၢ် နူပဝီခဲလၢ်အိၣ် ၂၅၁ ဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤအိၣ်စဲဘူးလိာ်အသးဒီးသီသံၣ်ပျီၤဂီၢ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်လၢကရၢၢ်နံၣ်ကီၢ်ဒီးယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်လၢမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်, ဒီးသီသံၣ်ခိၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ပျီၤဒီးတၢ်ဖျၢၣ်တၢ်ထူကစၢၢ်သဂၢၢ်လိာ်သးအလီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်

ခါဆူညါတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤကမ့ၢ်တၢ်မနုၤ သ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်

ဒ်ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခ့ၣ်ကရၢၢ်တၢ်လဲၤ
ခိဖျိအသိး, လၢတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်က့ၤသီသံၣ်
တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ထံၣ်စိအဂီၢ်, ပုၤအါ
ဒ်အါဂၤလဲၤလိာ်ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢသီသံၣ်
တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ကမံးတံာ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ် (၂၉)
ဂၤလၢအဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်လဲၤလဲၤပထုဘၣ်
(၂၀၁၉) နံၣ်အကျါ ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်
တီအူကီၢ်ရၣ်ခိၣ်န့ၢ်, လီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၢ်, ကမ့ၢ်,
ဒီးပုၤပတီၢ်မ့ၢ်ဖိကရၢ (CSOs) ခၢၣ်စးသ့ၣ်တဖၣ်
န့ၣ်လီၤ. ကမံးတံာ်တဖၣ်အံၤအမူဒါခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲဒီးတၢ်ပိၣ်ရဲၣ်ကျဲၤက့ၤ
တၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်မၤဖျါထီၣ်က့ၤ ပုၤထူ
လံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်မၤမိၢ်လံၤမိၢ်ပုၤ ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခါဆူညါန့ၣ်, သီသံၣ်တီအူ
ပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤတၢ်ကဘၣ်ပၤဆုၤအိၣ်လၢဘျီၣ်
ဒိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ် (General Assembly) ဒီးဘျီၣ်
ဒိၣ်ကရၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကမ့ၢ်ဝဲပုၤတၢ်, ခ့ၣ်အဲၣ်

တၢ်မၤမူမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤကီၢ်တၢ်ပၤတၢ်ပြးသန့ဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်
ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖဲ ၂၀၂၀ နံၣ်

ယုၣ်, ဒီးကညီပုၤပတီၢ်မ့ၢ်ဖိကရၢၢ်စးသ့ၣ်တဖၣ်
န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပုၤတၢ်ဒီးသအၤအလီၢ်အကျဲၣ်အ
မ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤပံၤက့ၤ, ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤဒီးပုၤပုၤတၢ်မံၤလၢာ်
ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ကပၣ်ယုၣ်
လၢသီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်
ကျဲၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ကဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်က့ၤသီသံၣ်တီ
အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ထံၣ်စိအဂီၢ် တၢ်ဟူးတၢ်
ဂဲၤလၢတၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်
အါမးန့ၣ်လီၤ. လၢစုလီၤယုၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိး
တၢ်တပူၤပီၤအပူၤ, တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ မ့ၢ်တမ့ၢ် ခိၣ်ခါ
အခိၣ်သ့ၣ် (၅) ခါလၢတၢ်ကမၤဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၢ်
မိၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢာ်အံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဘၣ်ထွဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကျဲၣ်ထၣ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤ

တၢ်မၤမူထီၣ်ဂၤထီၣ်ကၤမ့ၢ်လီၤလဲၤအပူၤထူလံၤဖိကီၢ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိာ်သးကိး

၁. တၢ်ကလီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤဃါဝံၤက့ၤသီသံၣ်တီၤအပူၤထူလံၤဖိကရၢၢ်

သီသံၣ်တီၤအပူၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအဆၢလၢအချၢတခါပုၤ အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လီၢ်ကဝီၤပုၤ တဝါဒီးခ့ၣ်ယုာ်-တီၤအူကီၢ်ရၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် လီၤထီၣ်ဒီးမၤနီၣ်မၤဃါတၢ်လံၤအိၤဒ်ဖိး သဲစးတၢ်မၤကျဲအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤဃါက့ၤထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤလၢအအိၣ် သဘျဲးလိာ်အသးဒီးတၢ်ပၤတၢ်ပြးဟီၣ်ကဝီၤကျဲၣ်က့ၢ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးကရၣ်နံၣ်ကီၢ်စဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂၤလၢအရၣ်ဒိၣ်တခါန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ယုာ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢတၢ်လီၤ ထီၣ်မၤနီၣ်မၤဃါအိၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်ကနီၣ်ဟ့ၣ်နီၤခိဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤ တဝါဒီးခ့ၣ်ယုာ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးတၢ်ကသ့သမံၣ်ပျံၤထံလီၤတၢ်ဒီးမၤနီၣ်မၤဃါက့ၤ ထံဆၢကီၢ်ဆၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအဘၣ် ဒီးအမ့ၢ်အတီၤသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်ကမၤနီၣ်ဒီးကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါလီၤတၢ်က့ၤလီၢ်ကဝီၤတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီး တၢ်စံၣ်စါတဲစါသ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်လဲၤခိဖျိဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလၢအဘၣ်တၢ်စိာ်ခိအိၤတစါဘၣ်တစါအံၤ ဆီၣ်သခုထီၣ်က့ၤ ကညီပုၤတဝါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢကသ့အိၣ်မူသတြဲၤယုာ်တပူၤယီၤဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်ဘၣ်တ့ၤ, ဒီးတက တီၢ်လီၤ တၢ်လဲၤခိဖျိဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကမၤစၢက့ၤအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ကသ့ဆိးကါန့ၣ် ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢၤဒ်ယုာ်ကတၢ်မၤကျဲအသိး လၢတၢ်ဆီၣ်ထွဲက့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂၤတၢ်လိာ်ဘၣ် လၢကိးနံၣ်ဒီးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်မၤနီၣ်ဒီးကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါက့ၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤအလုၢ်အလၢဒီးတၢ်ဒုာ်တၢ် ထူအလီၢ်အကျဲ လၢအအိၣ်ဖဲသီသံၣ်တီၤအပူၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ပုၤတဝါတီၣ်ရိၣ်မဲ တၢ်ယုာ်ညါသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်စးထီၣ်မၤတၢ်အိၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ယုာ်ညါဆိဒ်အံၤတကလုာ်မ့ၢ် ဝံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်ကရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ကမ့ၢ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိာ်သးကိးလၢတၢ်ကပျံၤထံသမံၣ်သမိးဒီး ဟံၣ်ကံၢ်ဟံၣ်ကျဲၤက့ၤတၢ်ယုာ်ညါအစၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးမၤလီၤတၢ်က့ၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ် ကဆီၣ်ထွဲမၤစၢက့ၤကညီပုၤထူလံၤဖိလုၢ်လၢထူသန့, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤအလုၢ်လၢသ့ၣ်တ ဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၃. တၢ်ကမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤပုၤတၢ်တၢ်စီၣ်မံၣ်စီၣ်န့ၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်

ဒ်သိးပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲသိသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၤသ့ၣ်တဖၣ် ကအိၣ်ဒီးတၢ်စီၣ်မံၣ်စီၣ်န့ၣ် ဒီးသ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် ဒီးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, သိသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၤကမံးတံၢ် ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဒီးကညီပုၤပတီၢ်မုၢ်ဖိကရၢၤခၢၣ်စးသ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်လိဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘၣ်သးလၢသဘျ့, ချးဆၢချးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျိၤ (Free, Prior and Informed Consent-FPIC), ပုၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ်, ဒီးခွဲၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ် ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံၣ်) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄. တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုး, တၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤသါ

ကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ပုၤလၢအပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ် အိၣ်ယၢၤဖဲယုၣ်ကတၢ်မၤကျဲၤအသိးတဘျုးစိးဒ်ကယၢ်, တၢ်ဘျုးဒီးကံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သိၣ်တၢ်သီမိၢ်ပုၤ လၢအဝဲသ့ၣ်ဆိးကါအီၤဒီးဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် တအိၣ်ကွဲးဟံၣ်လီၤအသးလီၤတံၢ်လီၤဆဲး ဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ဒ်သိးသိသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၤပၤဆၢတၢ်ကမံးတံၢ်ကသ့ပၤဆၢဒီး အံးထွဲကွၢ်ထွဲက့ၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤအလုၢ်အလၢ ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးလၢဟီၣ်ကပီၤတခါစုၣ်စုၣ်ကသ့ အဂီၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဖဲအမ့ၢ်တၢ်မၤနီၣ်မၤသါက့ၤလီၢ်ကပီၤပုၤတၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးသ့ၣ်တဖၣ်တၢ် စးထီၣ်မၤတၢ်အီၤလံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးဘၣ်ထွဲတၢ်ကပံၣ်နီၣ်က့ၤသိသံၣ်တီၢ်အူဒီးပိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခ့ၣ်ကရၢၤအဆၢသလီ

တၢ်ကူၢ်လိာ်တၢ်ပိာ်သကိးဘၣ်ထွဲတၢ်မၤမုၤတၢ်ထီၣ်က့ၢ်မ့ၢ်လိာ်ယဲၤအဂီၢ်

၅. တၢ်ကကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၢ်သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ် ဒီးတၢ်ကလီၤဟံးန့ၢ်ကမုၢ်တၢ်ဘၣ်သး

ဒ်ယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်မၤတၢ်ဝဲအသိး, သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ကကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ်ဒီးတၢ်လိာ်ဟံၣ်ကၢၢ်က့ၢ်က့ၢ်အိၣ်တချုးဒံးလၢတၢ်ကဘိးဘၣ်သၢလီၤ (ဒီသၢလီၤ) ကရၢၢ်အံၤ ဒ်ဖိးသဲးတၢ်မၤကျဲအိၣ်ဝဲအသိးဒံးဘၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ်အံၤကမ့ၢ်လံာ်ထုးစုန့ၣ်ကျဲတဘျီ လၢတၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤဒီးပၤပြးက့ၢ်သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တဘျီအံၤဒ်လဲၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်မၤအံၤကကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်အဂီၢ်, တၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကမံာ်တံာ်ကွဲးပတြီၣ်တၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ်တဖု လၢအကဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤက့ၢ်တၢ်မၤအကျိၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ဝဲတၢ်ကကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ်ပတြီၣ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်ကနီၤဟ့ၣ်နီၤခီအိၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝါ တချုးဒံးလၢတၢ်ကလီၤဟံးန့ၢ်အဝဲသ့ၣ် (ကမုၢ်) တၢ်ဘၣ်သးဘၣ်န့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအခိၣ်သ့ၣ်တခါ လၢတၢ်ကဘၣ်မၤဝံၤအိၣ် ဒ်သိးပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဝဲသီသံၣ်တီၢ်အူကရၢၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်သးလီၤပလိာ် လၢကရၢၢ်အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးအက့ၢ်အဂီၢ်အဖိခိၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ်အံၤတၢ်အာၣ်လီၤတၢ်လိာ်အိၣ်မ့ၢ်ဝံၤလံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်ကရဲၣ်ကျဲဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤသီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အမူးန့ၢ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်စိတခါလၢအဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်

ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ဆဲးလီၤဒုလီၤတီၢ် (တၢ်အိၣ်သးတၢ်ကၢၤတကျၢၤဘၣ်) ခိဖျိသးမိၤစိရိၤတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံ ကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဖဲ (၂၀၂၁) နံၣ်န့ၣ်လီၤသီအတီၢ်ပူၤဘၣ်ဆၣ်, သီသံၣ်တီၤအူပူၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အိၣ်ဒီး တၢ်ထံၣ်စိလၢတၢ်လၢအကဲထီၣ်အသးသ့သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံကီၢ်တၢ်အိၣ်သးတၢ်ကၢၤတကျၢၤ အံၤအိၣ်ထီၣ်အသးကသ့ဖဲ လၢသးမိၤစိရိၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးကဲက့ၤ လီၢ်ကဝီၤပူၤတတၢ်လၢအ အိၣ်ဆိးဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤအတၢ်ဆၢမ့ၢ်လၢဒီးတၢ်မ့ၢ်လၢကွၢ်စိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပယီၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်မ့ၢ် န့ၣ်ကရၢၢ်တၢ်လဲၤခိဖျိအသိး, သီသံၣ်တီၤအူပူၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤ ကမ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤကညီပူၤတတၢ်ထူလံၤသ့ၣ် တဖၣ်အတၢ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤက့ၤ အဝဲသ့ၣ်တၢ်ထံၣ်စိလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ညါန့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်တၢ်ထံၣ်စိတခါလၢအကံၢ်အိၣ်ဖဲလီၤအသးလၢလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ဟံးန့ၢ်ခိၣ် တယၢ်လၢဒိၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ်, ကီၢ်စဲၣ်စၢဖျိၣ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့ (ဖဲၣ်ဒရၢၣ်သန့), ဒီးတၢ်ဒီသအက့ၤခိၣ်ယၢန့ ဆၢၣ်လၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢလီၢ်ကဝီၤပူၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မိၣ်န့ၢ်သးလီၤ, လုာ်လၢထူသန့ ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်တၢ်ထံၣ်စိတခါလၢအချၢၣ်ချဲ (ထီၣ်ဒါ) လိာ်အ သးဒီးပယီၤသးမိၤစိရိၤ (တးမဒီၣ်) အတၢ်သ့ၣ်အသးသီ, တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး, ဒီးတၢ်သးဒုဒီးဒီးတၢ်န့ၣ် န့ၢ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပူၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲတီၤအူကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဆၢမ့ၢ်လၢဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ် ကထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်မ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်, တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဆိးဟၤ ဒ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်လိာ် ဘၣ်နီၢ်နီၢ်ဒီး အနီၢ်ကစၢ်ဒဲၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အခိၣ်ပညီအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သီသံၣ်တီၤအူပူၤ ထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤ မ့ၢ်ခိၣ်ခါအခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢတၢ်ကမၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်က့ၤတၢ်မ့ၢ်လၢကွၢ်စိဒ်အံၤသ့ၣ် တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

